

Petra Mrvar Gregorčič in Jasna Mažgon

Sodelovanje šolske svetovalne službe s posamezniki in institucijami v skupnosti

Povzetek: Šolsko svetovalno delo pri nas ni mišljeno le kot svetovanje oziroma neposredna pomoč učencem pri njihovem osebostnem razvoju in učenju, ampak zajema tudi posredno pomoč v smislu sodelovanja pri oblikovanju ustreznega šolskega prostora, vzgojno-izobraževalnega dela in procesa. To pomeni, da je v skrbi za otrokov celostni razvoj treba ustrezno organizirati šolsko okolje, za kar sta pomembna tudi delo in sodelovanje svetovalnega delavca z oddelki, učitelji, vodstvom šole, starši in zunanjim okoljem oziroma skupnostjo. V prvem delu prispevka predstavimo ravni sodelovanja šolske svetovalne službe s posamezniki in institucijami v skupnosti, v drugem pa del rezultatov empirične raziskave o medsebojnem sodelovanju, ki smo jo izvedli jeseni 2014. Dobljeni izsledki raziskave potrjujejo, da imajo šolski svetovalni delavci pomembno vlogo pri vzpostavljanju sodelovanja z različnimi institucijami in posamezniki v skupnosti, pri čemer poudarjajo, da brez medsebojnega sodelovanja ne bi mogli izvesti določenih dejavnosti v šoli ter reševati težav učencev in družin. Obenem opozorijo na nekatere ovire oziroma pomanjkljivosti v medsebojnem sodelovanju, ki jim je v nadaljnjih prizadevanjih za kakovostno sodelovanje treba nameniti pozornost. Ena izmed poti je zagotovo, da vsi udeleženi v sodelovanju razvijajo medosebne, komunikacijske, sodelovalne in organizacijske spretnosti ter odkrito vrednotijo svoje delo oziroma načine medsebojnega sodelovanja.

Ključne besede: šolska svetovalna služba, skupnost, starši, koordinacija, posvetovanje, partnersko sodelovanje

UDK: 37.048.2

Znanstveni prispevek

Dr. Petra Mrvar Gregorčič, docentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: petra.mrvar@gmail.com

Dr. Jasna Mažgon, docentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija; e-naslov: jasna.mazgon@ff.uni-lj.si

Uvod

Na področju sodelovanja med šolo, starši in skupnostjo avtorji (npr. Bryan in Henry 2008; Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Epstein 1995; Sheridan idr. 2002; Walsh in DePaul 2011) pišejo o partnerstvu, ki ga opredeljujejo kot sodelovanje več med seboj enakovrednih posameznikov oziroma institucij, ki imajo skupne cilje sodelovanja ter vzpostavijo zaupen odnos, v katerem delijo vire, moč in odgovornost. Ko je sodelovanje med šolo, starši in skupnostjo dobro oziroma kakovostno, koristi v razvoju in uspehu doživljajo predvsem otroci (učenci), prednosti pa čutijo tudi starši, učitelji, šola ter skupnost v celoti (Epstein 1995; Sheridan idr. 2002; prim. Thompson 2012). O značilnostih in prednostih partnerstva med šolo, starši in skupnostjo smo podrobneje že pisali (npr. Kalin idr. 2009; Šteh idr. 2015), v tem prispevku pa se bomo osredotočili na vlogo šolske svetovalne službe, ki jo številni avtorji (npr. Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Čačinovič Vogrinčič 1999; Epstein in Van Voorhis 2010; Griffin in Steen 2010; Resman 1999; Walsh in DePaul 2011) izpostavljajo kot pomembno pri sodelovanju med šolo, starši in skupnostjo.

V prvem delu prispevka bomo predstavili nekaj izhodišč za sodelovanje šolske svetovalne službe s posamezniki in institucijami v skupnosti, v drugem pa del rezultatov empirične raziskave o medsebojnem sodelovanju, ki smo jo med šolskimi svetovalnimi delavci izvedli jeseni 2014.

Izhodišča za sodelovanje šolske svetovalne službe s posamezniki in institucijami v skupnosti

Šolsko svetovalno delo pri nas, kot poudarja Resman (1999, str. 68–69) in kot velja še danes (Programske smernice 2008), v taki konceptualni postavitvi nikoli ni bilo mišljeno le kot svetovanje učencem pri njihovem osebnostnem razvoju in učenju. Ne gre torej samo za svetovanje in neposredno pomoč učencem pri rasti in spreminjanju, ampak tudi za posredno pomoč v smislu sodelovanja pri oblikovanju ustreznega šolskega prostora, vzgojno-izobraževalnega dela in procesa. To pomeni, da je v skrbi za otrokov celostni razvoj treba poskrbeti tudi za ustrezne razmere tega razvoja ter da je otroku treba ustrezno organizirati šolsko fizično

in socialno okolje, za to pa sta potrebna tudi delo ter sodelovanje svetovalnega delavca s kolektivom šole, oddelki, vodstvom šole, starši in zunanjim okoljem oziroma skupnostjo (prav tam).

Šolska svetovalna služba se v tem smislu s tremi osnovnimi in med seboj povezanimi ter prepletenimi vrstami dejavnosti vključuje v kompleksno reševanje pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj v šoli, ki zadevajo vse tam udeležene (Programske smernice 2008). Gre za *dejavnosti pomoči, razvojne in preventivne dejavnosti ter dejavnosti načrtovanja in evalvacije* (prav tam, str. 15). S temi osnovnimi vrstami dejavnosti pomaga vsem možnim udeležencem v šoli in z njimi sodeluje na naslednjih področjih vsakdanjega življenja in dela v šoli: učenje in poučevanje; šolska kultura, vzgoja, klima in red; telesni, osebni in socialni razvoj; šolanje in poklicna orientacija; obenem pa pomaga tudi na področju socialno-ekonomskih stisk (prav tam). Delo šolskega svetovalnega delavca na vseh področjih obsega: delo z učenci, učitelji, starši, vodstvom šole in zunanjimi ustanovami. Ker je delo svetovalne službe zaradi kompleksne povezanosti pedagoških, psiholoških in socialnih vprašanj najučinkovitejše, kadar jo sestavlja tim različnih strokovnjakov, je pomembno povezovanje in sodelovanje svetovalnih delavcev različnega strokovnega profila iz različnih šol, pa tudi svetovalnih delavcev s strokovnjaki iz ustreznih zunanjih ustanov (prav tam).

Šolska svetovalna služba naj bi znotraj omenjenih dejavnosti torej gledala tudi izza zidov šole, z namenom pridobiti dodatno podporo, pomoč in vire v skupnosti, ki bodo koristili predvsem otroku (učencu), pa tudi preostalim udeležencem v šoli – učiteljem, vodstvu, staršem itd. (prim. Bryan in Henry 2008; Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Chen-Hayes idr. 2014; Thompson 2012; Walsh in DePaul 2011).

Čeprav šolski svetovalni delavci pogosto navajajo različne ovire za povezovanje in sodelovanje s posamezniki in institucijami v skupnosti (npr. veliko administrativnega dela, pomanjkanje časa itd.), jih večina vendarle poroča, da je (partnersko) sodelovanje med šolo, starši in skupnostjo pomembno in potrebno (Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Griffin in Steen 2010; Kalin idr. 2009).

Ravni sodelovanja šolske svetovalne službe s posamezniki in institucijami v skupnosti

Šola in šolski svetovalni delavci potrebujejo sodelovanje s posamezniki in institucijami v skupnosti, tudi s starši, na dveh ravneh (Čačinovič Vogrinčič 1999; Davis 2005):

1. Sodelovanje potrebujejo *pri podpori in delu šole nasploh oziroma zagotavljanju kakovostnega vzgojno-izobraževalnega dela v celoti*; kot *sogovornike in partnerje jih potrebujejo pri izvajanju skupnih akcij, dejavnosti, programov, projektov* ipd.; včasih gre za skupinske akcije, včasih za individualne, včasih so nagovorjeni le posamezniki, drugič manjše ali večje skupine iz šole ali skupnosti ipd. (prav tam); v vsakem primeru je treba sodelovanje zaradi vzgojno-izobraževalnega dela v celoti vzpostaviti, negovati in vzdrževati.

Od šole namreč ne moremo pričakovati, da bo lahko sama zadovoljila različne

potrebe, želje in pričakovanja učencev ter njihovih družin, ki prihajajo v šolski prostor. To je še posebno pomembno v večkulturni demokratični družbi, kjer posamezniki in posameznice ne delimo vseh vrednot, šola pa je formalno obvezana, da pri vzgoji in izobraževanju v javni šoli spoštuje pravico staršev po takšni vzgoji in izobraževanju njihovih otrok, ki ni v nasprotju z religioznimi oziroma filozofskimi ali drugimi prepričanji staršev. Strokovni delavci pa so obvezani k takemu vzgojnemu ravnanju, ki nikogar ne izključuje niti ne favorizira (več o tem: Kovač Šebart 2015). Posebna pozornost mora biti namenjena tistim, ki prihajajo iz prikrajšanih družbenih skupin ali nespodbudnih okolij, kjer so mladi pogosteje izpostavljeni tveganim oblikam vedenja, npr. nasilju, zlorabi drog, alkohola ipd. (Bryan in Henry 2008; Sheridan idr. 2002; Walsh in DePaul 2011). Naloga šole je, da pri *vseh* učencih, predvsem pa ogroženih, deluje kot varovalni dejavnik, ki ščiti učence, izpostavljene dejavnikom tveganja in negativnim izkušnjam, in jim omogoča kakovostno vzgojno-izobraževalno delo (Hočevnar idr. 2014).

S tem namenom se šolski svetovalni delavci znotraj osnovnih vrst dejavnosti povezujejo in sodelujejo s starši, skupnostjo oziroma širšim okoljem učenca in družin. V medsebojno sodelovanje se vključujejo na različne načine (Bryan in Holcomb-McCoy 2007; Davis 2005; Epstein in Van Voorhis 2010; Walsh in DePaul 2011): lahko le posredno, npr. posredujejo ali sprejemajo informacije, razvijajo gradiva, podajajo strokovne predloge in mnenja, opravljajo napotitve zunaj šole ali samo uporabljajo informacije za nadaljnje delo z učenci, starši ali učitelji in ravnatelji. Glede na naloge šolske svetovalne službe v šoli pa naj bi bili svetovalni delavci zlasti *pobudniki oziroma iniciatorji* povezovanja in sodelovanja med šolo ter skupnostjo in naj bi *spodbujali oblikovanje, izvajanje in evalviranje skupnih dejavnosti medsebojnega sodelovanja*.

Svetovalni delavci naj bi v vlogi pobudnikov povezovanja in medsebojnega sodelovanja v svoje delo vpeljevali *koordinacijo* kot obliko svetovalnega dela v šoli (prim. Bryan in Holcomb-McCoy 2007). Koordinacija je »[...] proces, pri katerem svetovallec prevzema pobudo pri upravljanju in vodenju posameznih aktivnosti oziroma programov, vezanih na rast, razvoj, življenje in delo posameznikov ali skupin učencev/otrok« (Resman 1999, str. 71). Vloga koordinatorja zajema sodelovanje svetovalnega delavca v timih, projektih in dejavnostih, ki zadevajo izobraževanje učiteljev in staršev ter sodelovanje v projektih med šolo in/ali starši ter zunanji institucijami (prav tam).

2. *Na drugi ravni* šola in šolski svetovalni delavci potrebujejo sodelovanje s posamezniki in institucijami v skupnosti *pri podpori in delu z učenci, ki potrebujejo pomoč; kot sogovornike in partnerje* jih potrebujejo zlasti znotraj *svetovalnega in posvetovalnega dela* v primeru težav in stisk učencev (npr. ko učenec ne more uspešno delati, ko učitelj učencu ne more zagotoviti spodbudnega okolja, ko starši sami ne znajo ali ne zmorejo več pomagati ipd.) (Čaćinovič Vogrinčič 1999; Davis 2005). Kot poudarja G. Čaćinovič Vogrinčič

(1999, str. 175), so problemske situacije rešljive šele takrat, ko se začnejo reševati skupaj, z vsemi udeleženi v situaciji.

Na tej ravni naj bi šolski svetovalni delavci v svoje delo vpeljevali obliko *posvetovanja*, kjer gre za »[...] sodelovanje s ,tretjo stranko‘, starši, učitelji, vodstvom šole in drugimi, ki jim je v ospredju skrb otrok/učenec, imajo nanj vpliv ter jim je tudi v ospredju njegovo delo in razvoj« (Resman 1999, str. 70–71). Vključuje tri osebe (svetovalec, svetovanca in posvetovanca), pri čemer večinoma sodelujeta dva (svetovalec in posvetovanec – učitelj, starši), z namenom pomagati tretjemu (svetovancu – učencu) (Pečjak in Košir 2012, str. 70). Hkrati se pomaga posvetovancu pri razvoju zaupanja vase in usvajanju znanja ter spretnosti za delo s svetovancem (prav tam, str. 71).

Šolski svetovalni delavci se pri svojem delu lahko soočajo s problemskimi situacijami, ki jih sami ne zmorejo rešiti ali niso pristojni za njihovo reševanje. V takšnem primeru prostovoljno (ali pa so v to prisiljeni) vzpostavijo stik in sodelovanje s posamezniki ter institucijami v skupnosti oziroma zunaj šolskega prostora (Davis 2005; Resman 1999). Po drugi strani pa se tudi strokovnjaki iz skupnosti, ki se zunaj šole ukvarjajo z učenci ali njihovimi družinami, obrnejo po pomoč, nasvet oziroma posvet k šolskim svetovalnim delavcem (prav tam).

Ob tem Resman poudarja, da šolska svetovalna služba in zunanje institucije sodelujejo kot »[...] partnerji pri reševanju problemov; ne morejo drug brez drugega. Med zunanjimi in notranjimi oblikami svetovalnega dela mora biti pametna (racionalna) delitev dela; ne odnos podrejenosti in nadrejenosti, pač pa je učinkovita le komplementarnost [...]« (Resman 1999, str. 79).

Uspeh in učinkovitost medsebojnega sodelovanja pa bosta na obeh omejenih ravneh pomembno odvisna od tega, kako šolski svetovalni službi uspe predstaviti svojo vlogo in naloge v šoli posameznikom in institucijam v skupnosti, in obratno, kako oni sami poznajo vloge in naloge zunanjih institucij.

Institucije in posamezniki v skupnosti, s katerimi sodeluje šolska svetovalna služba

Po *Programskih smernicah* se šolska svetovalna služba strokovno povezuje in sodeluje s strokovnimi sodelavci v ustreznih zunanjih ustanovah, in sicer z namenom dopolnjevanja tako na področju dejavnosti pomoči posamezniku ali skupini kot tudi na področju razvojnih in preventivnih dejavnosti, ki se nanašajo na šolo kot celoto (Programske smernice 2008, str. 11–12). Sodeluje npr. s svetovalnimi centri, vzgojnimi posvetovalnicami, zdravstvenimi domovi ter drugimi ustreznimi zdravstvenimi ustanovami in organizacijami, centri za socialno delo ter drugimi ustreznimi socialno-varstvenimi ustanovami in organizacijami, Zavodom RS za šolstvo, Zavodom RS za zaposlovanje, matičnimi fakultetami, Pedagoškim inštitutom in raznimi drugimi vladnimi ter civilnodružbenimi ustanovami, organizacijami

in društvi. Zunanji strokovni sodelavec svetovalne službe v šoli je tudi svetovalna služba v vrtcu in obratno (prav tam, str. 12).

Šolska svetovalna služba torej sodeluje oziroma se posvetuje s posamezniki in institucijami z različnih področij, npr. izobraževanja, sociale, zdravstva itd., posebno mesto pa zavzema sodelovanje s starši, o čemer smo podrobneje že pisali (Kalin idr. 2009). Pri tem je pomembno, da se medsebojno sodelovanje vzpostavlja že v vrtcu, ko starši in okolje prvič vstopajo v interakcijo z vzgojno-izobraževalno institucijo, v kateri sta participacija in sodelovanje še kako pomembna (Hočevnar idr. 2013).

Pobudo za sodelovanje lahko podajo svetovalni delavci, pogosto pa jo podajo tudi drugi strokovni delavci na šoli, učenci ali starši. Podajo jo lahko tudi posamezniki ali zunanje institucije same, ko ponudijo določen program ali pa potrebujejo sodelovanje s šolo oziroma šolskimi svetovalnimi delavci zaradi pomoči določenemu otroku ali družini.

Vzpostaviti in vzdrževati sodelovanje in odnos s posamezniki in institucijami v skupnosti pa ni (vedno) preprosto početje, saj je odvisno od številnih subjektivnih in objektivnih dejavnikov tako v šoli kot v skupnosti ter od njihove medsebojne interakcije. Sodelovanje bo tem uspešnejše, čim bolj bodo šola, posamezniki in institucije poznali ter razumeli značilnosti (posebnosti) drug drugega in razvijali ustrezen odnos do medsebojnega sodelovanja.

Namen raziskave

Vidike sodelovanja šolskih svetovalnih delavcev z institucijami in posamezniki v skupnosti smo preučevali tudi v empirični raziskavi, ki smo jo med šolskimi svetovalnimi delavci izvedli jeseni 2014. O medsebojnem sodelovanju smo spraševali tako z vidika sodelovanja v okviru dejavnosti pomoči kot tudi z vidika sodelovanja, ki se nanaša na delo šole oziroma vzgojno-izobraževalno delo v celoti. V prispevku bomo od številnih raziskovalnih vprašanj obravnavali le naslednja:

1. Kako pogosto šolski svetovalni delavci sodelujejo s posamezniki in institucijami v skupnosti?
2. Kako šolski svetovalni delavci ocenjujejo sodelovanje s posamezniki in institucijami v skupnosti?
3. Katero vlogo šolski svetovalni delavci najpogosteje prevzamejo, ko sodelujejo s posamezniki in institucijami v skupnosti?
4. Kakšne pozitivne in negativne izkušnje imajo šolski svetovalni delavci s sodelovanjem s posamezniki in institucijami v skupnosti?

Metodologija

V raziskavi smo uporabili deskriptivno in kavzalno-neeeksperimentalno metodo (Sagadin 1993).

Vsem svetovalnim delavcem na osnovnih šolah v Sloveniji (N = 453) smo oktobra 2014 po spletni pošti poslali povezavo do spletnega anketnega vprašalnika. Neslučajnostni vzorec tako predstavlja 196 šolskih svetovalnih delavcev iz slovenskih osnovnih šol, med njimi 189 žensk (96,4 %) in sedem (3,6 %) moških. Njihova povprečna starost je 43 let, povprečna delovna doba pa je 16 let. 91 (46,4 %) jih deluje na mestnih šolah, 105 (53,6 %) pa v šolah v nemestnih okoljih. Največji delež svetovalnih delavcev v našem vzorcu je pedagogov (40,8 %), skoraj četrtina je psihologov (24,0 %), sledijo socialni delavci (18,9 %) in socialni pedagogi (11,2 %), najmanjši je delež specialnih pedagogov (3,6 %). Trije so izbrali možnost »drugo«, pri čemer sta dva navedla, da imata diplomo pedagogike in psihologije.

Polovica šolskih svetovalnih delavcev je odgovorna samo za matično šolo, 43,4 % pa jih je odgovornih tako za matično kot za podružnične šole. 13 svetovalnih delavcev je izbralo odgovor »drugo«, pri čemer jih je osem navedlo, da poleg matične šole delo svetovalnega delavca opravljajo še v vrtcu, trije pa, da te obveznosti opravljajo na matični in še na drugih šolah, da dopolnijo svojo delovno obveznost. Dobra tretjina svetovalnih delavcev navaja, da v šolski svetovalni službi poleg njih ni zaposlen noben drug svetovalni delavec, slabi dve tretjini pa navajata, da šolska svetovalna služba zaposluje več svetovalnih delavcev.

Vprašalnik so sestavljale ocenjevalne lestvice, ki dosegajo visoko stopnjo zanesljivosti, preverjeno z uporabo metode notranje konsistentnosti (Cronbachov koeficient α je pri vseh vrednostih večji ali enak 0,9). Pri vseh lestvicah s prvim faktorjem pojasnimo več od predpostavljene spodnje meje veljavnosti (20,0 %). Vprašalnik sestavljajo tudi tri vprašanja odprtega tipa in dve vprašanji kombiniranega tipa. Pri dveh vprašanjih smo anketirance prosili, naj posamezne vrednosti rangirajo. Svetovalni delavci so anketne vprašalnike izpolnjevali v spletni aplikaciji 1ka. Podatke smo obdelali s programskim paketom SPSS 22.0. Uporabljena je bila deskriptivna analiza spremenljivk. Pri odprtih vprašanjih smo vsebinsko sorodne odgovore združevali v kategorije.

Rezultati z interpretacijo

Pogostost in ocena sodelovanja z različnimi institucijami v skupnosti

Najprej nas je zanimalo, kako pogosto šolski svetovalni delavci sodelujejo s različnimi institucijami v skupnosti. Pogostost sodelovanja so svetovalni delavci ocenjevali na lestvici: 1 – nikoli, 2 – ob posebnih priložnostih, 3 – nekajkrat letno, 4 – mesečno in 5 – tedensko.

		Pogostost sodelovanja šolskih svetovalnih delavcev z institucijami v skupnosti					
		Nikoli	Ob posebnih priložnostih	Nekajkrat letno	Mesečno	Tedensko	Skupaj
Zavod RS za zaposlovanje, Center za informiranje in poklicno svetovanje	f	9	47	131	8	/	195
	f %	4,6	24,1	67,2	4,1	/	100,0
Zavod RS za šolstvo	f	1	25	107	59	4	196
	f %	0,5	12,5	54,6	30,1	2,0	100,0
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	f	9	97	64	24	1	195
	f %	4,6	49,7	32,8	12,3	0,5	100,0
Pedagoški inštitut, Andragoški center, CPI ipd.	f	53	114	22	4	/	193
	f %	27,5	59,2	11,4	2,1	/	100,0
Center za socialno delo	f	2	16	70	80	27	195
	f %	1,0	8,2	35,9	41,0	13,8	100,0
Vzgojne posvetovalnice, svetovalnimi centri	f	15	33	82	51	10	191
	f %	7,9	17,3	42,9	26,7	5,2	100,0
Zdravstveni domovi (ZD, Klinični center, Pediatrična klinika ...)	f	2	31	98	59	6	196
	f %	1,0	15,8	50,0	30,1	3,1	100,0
Druge šole (osnovne, srednje), vrtci, dijaški domovi	f	2	12	46	84	52	196
	f %	1,0	6,1	23,5	42,9	26,5	100,0
Fakultete	f	38	118	37	2	/	195
	f %	19,5	60,5	19,0	1,0	/	100,0
Prostovoljska društva, ki izvajajo preventivne dejavnosti, športne in kulturne dejavnosti ipd.	f	7	67	81	35	5	195
	f %	3,6	34,4	41,5	17,9	2,6	100,0
Starši	f	1	2	2	23	168	196
	f %	0,5	1,0	1,0	11,7	85,7	100,0
Policija	f	3	72	93	21	2	191
	f %	1,6	37,7	48,7	11,0	1,0	100,0
Delovne organizacije	f	23	118	44	5	/	190
	f %	12,1	62,1	23,2	2,6	/	100,0
Specializirane ustanove, ki nudijo dodatno strokovno pomoč otrokom/ učencem s posebnimi potrebami (OPP)	f	6	55	86	35	12	194
	f %	3,1	28,4	44,3	18,0	6,2	100,0
Drugo	f	6	2	1	7	/	16
	f %	3,1	1,0	0,5	3,6	/	100,0

Preglednica 1: Pogostost sodelovanja šolskih svetovalnih delavcev z institucijami v skupnosti

Podatki kažejo, da šolski svetovalni delavci najpogosteje (na tedenski in mesečni ravni) sodelujejo s starši, drugimi osnovnimi in srednjimi šolami, vrtci, dijaškimi domovi ter centri za socialno delo. Na mesečni ravni in nekajkrat letno največji delež svetovalnih delavcev sodeluje z Zavodom za šolstvo, vzgojnimi posvetovalnicami, svetovalnimi centri ter zdravstvenimi domovi. Nekajkrat letno in ob posebnih priložnostih sodelujejo z Zavodom za zaposlovanje ter Centrom za informiranje in poklicno svetovanje, Ministrstvom za izobraževanje, znanost in šport, fakultetami, prostovoljskimi društvi, policijo, specializiranimi ustanovami

za OPP in delovnimi organizacijami. Ob posebnih priložnostih sodelujejo tudi z drugimi institucijami, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, torej Pedagoškim inštitutom, Andragoškim centrom, CPI-jem ipd. Zanimivo je, da nekateri šolski svetovalni delavci z omenjenimi institucijami v skupnosti nikoli ne sodelujejo. Pod drugo **šolski svetovalni delavci navajajo še sodelovanja s cerkvijo** oziroma duhovniki, domovi za starostnike in društvom upokojencev, humanitarnimi organizacijami in različnimi društvi, inšpekcijo ter občino.

Dobljene rezultate lahko primerjamo s podobnimi ugotovitvami empirične raziskave o delovanju svetovalne službe pri nas (Vogrinc in Krek 2012, str. 47), in sicer: svetovalni delavci, ki so zaposleni v osnovnih in srednjih šolah, najpogosteje sodelujejo s centri za socialno delo. Približno polovica svetovalnih delavcev iz osnovne in srednje šole sodeluje z Zavodom RS za šolstvo in zdravstvenimi domovi, približno tretjina jih sodeluje s svetovalnimi centri in Zavodom RS za zaposlovanje. Svetovalni delavci redkeje sodelujejo s fakultetami, vzgojnimi posvetovalnicami in Pedagoškim inštitutom.

Glede na naloge svetovalne službe v šoli je pričakovano, da svetovalni delavci najpogosteje sodelujejo s starši. Kot kaže raziskava o sodelovanju med svetovalnimi delavci in starši, ki je bila opravljena pred leti (Kalin idr. 2009), večina svetovalnih delavcev v svoje delo vključuje starše, hkrati pa ima pri sodelovanju z njimi relativno dobre osebne izkušnje.

Sam koncept dela šolskih svetovalnih delavcev zahteva, da ti v skrbi za otrokov celostni razvoj poskrbijo tudi za ustrezne razmere tega razvoja; otroku je treba ustrezno organizirati šolsko fizično in socialno okolje, za izvedbo tega pa je potrebno tudi stalno ali občasno sodelovanje svetovalnega delavca z različnimi institucijami in posamezniki v skupnosti (Resman 1999), kar potrjujejo v prejšnjih odstavkih navedeni rezultati. Ob tem bi bilo smiselno podrobneje preučiti odgovore tistih svetovalnih delavcev, ki poročajo, da z določenimi institucijami nikoli ne sodelujejo. Na podlagi spodaj opisanih negativnih izkušenj svetovalnih delavcev lahko sklepamo, da na to vplivajo materialni, organizacijski ali osebni razlogi, npr. pomanjkanje časa in sredstev (virov) za medsebojno sodelovanje, pomanjkanje subjektivnih prizadevanj itd., ki ovirajo ali onemogočajo medsebojno sodelovanje.

Nadalje nas je zanimalo, kako šolski svetovalni delavci *ocenjujejo sodelovanje* z institucijami v skupnosti. Sodelovanje so ocenjevali na lestvici: 1 – zelo slabo, 2 – slabo, 3 – dobro, 4 – zelo dobro in 5 – ne morem oceniti.

Ocena sodelovanja šolskih svetovalnih delavcev z institucijami v skupnosti							
		Zelo slabo	Slabo	Dobro	Zelo dobro	Ne morem oceniti	Skupaj
Zavod RS za zaposlovanje, Center za informiranje in poklicno svetovanje	f	5	8	104	56	17	190
	f %	2,6	4,2	54,7	29,5	8,9	100,0
Zavod RS za šolstvo	f	/	4	112	65	8	189
	f %	/	2,1	59,3	34,4	4,2	100,0
Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport	f	3	20	118	22	26	189
	f %	1,6	10,6	62,4	11,6	13,8	100,0
Pedagoški inštitut, Andragoški center, CPI ipd.	f	2	10	72	16	89	189
	f %	1,1	5,3	38,1	8,5	47,1	100,0
Center za socialno delo	f	/	23	104	58	3	188
	f %	/	12,2	55,3	30,9	1,9	100,0
Vzgojne posvetovalnice, svetovalnimi centri	f	2	9	86	69	23	189
	f %	1,1	4,8	45,5	36,5	12,2	100,0
Zdravstveni domovi (ZD, Klinični center, Pediatrična klinika ...)	f	/	5	82	99	4	190
	f %	/	2,6	43,2	52,1	2,1	100,0
Druge šole (osnovne, srednje), vrtci, dijaški domovi	f	/	1	46	142	1	190
	f %	/	0,5	24,2	74,7	0,5	100,0
Fakultete	f	3	17	63	19	86	188
	f %	1,6	9,0	33,5	10,1	45,7	100,0
Prostovoljska društva, ki izvajajo preventivne dejavnosti, športne in kulturne dejavnosti ipd.	f	1	4	73	85	26	189
	f %	0,5	2,1	38,6	45,0	13,8	100,0
Starši	f	/	1	81	105	2	189
	f %	/	0,5	42,9	55,6	1,1	100,0
Policija	f	/	1	93	86	10	190
	f %	/	0,5	48,9	45,3	5,3	100,0
Specializirane ustanove, ki nudijo dodatno strokovno pomoč otrokom/ učencem s posebnimi potrebami	f	/	5	93	63	28	189
	f %	/	2,6	49,2	33,3	14,8	100,0
Delovne organizacije	f	4	6	71	31	69	181
	f %	2,2	3,3	39,2	17,1	38,1	100,0
Drugo	f	2	/	3	3	9	17
	f %	11,8	/	17,6	17,6	52,9	100,0

Preglednica 2: Ocena sodelovanja šolskih svetovalnih delavcev z institucijami v skupnosti

Na podlagi dobljenih rezultatov lahko rečemo, da so šolski svetovalni delavci relativno zadovoljni s sodelovanjem z različnimi institucijami v skupnosti, saj jih večina sodelovanje ocenjuje kot dobro ali zelo dobro. Najbolje ocenjujejo sodelovanje z drugimi šolami, vrtci in dijaškimi domovi. Sodelovanje z zunanjimi institucijami zelo redko ocenjujejo kot zelo slabo, nekateri pa kot slabo.

Glede na podane ocene menimo, da je rezultat spodbuden; zadovoljstvo z dosežanim medsebojnim sodelovanjem zagotovo zagotavlja dobre temelje za nadaljnje

sodelovanje. Pomembno je, da svetovalni delavci čutijo, da jih zunanje institucije oziroma posamezniki podpirajo in da je z njimi mogoče uspešno sodelovati, saj predpostavljamo, da se tako lažje usklajujejo glede ciljev in načinov sodelovanja na ravni vzgojno-izobraževalnega dela v celoti ali pri pomoči učencem ali družinam v stiski. Podane ocene nakazujejo, da ima večina šolskih svetovalnih delavcev dobre izkušnje z medsebojnim sodelovanjem, kar potrjujejo tudi spodaj podani opisi; kar 68 % od 125 svetovalnih delavcev, ki so podali opis pozitivne izkušnje, izpostavlja različne institucije oziroma posameznike v skupnosti, s katerimi imajo pozitivne izkušnje pri sodelovanju – to so društva in prostovoljske organizacije; druge osnovne in srednje šole; centri za socialno delo in krizni centri; zdravstveni domovi, svetovalni centri in posvetovalnice; policija in številni drugi posamezniki ter institucije iz skupnosti. Podatke o oceni sodelovanja z različnimi zunanjimi institucijami nam bodo v nadaljevanju še bolj osvetlili opisi pozitivnih in negativnih izkušenj, ki so jih podali svetovalni delavci.

Vloga šolskih svetovalnih delavcev v medsebojnem sodelovanju

Nadalje smo se spraševali, katero *vlogo* šolski svetovalni delavci najpogosteje prevzamejo, ko sodelujejo s posamezniki in institucijami v skupnosti.

Vloga pri sodelovanju	f	f %
Najpogosteje sem <i>vodja</i> medsebojnega sodelovanja.	14	7,3
Najpogosteje sem <i>koordinator</i> med sodelujočimi.	104	54,2
Najpogosteje <i>sodelujem kot član tima</i> , ki se oblikuje znotraj medsebojnega sodelovanja.	65	33,9
Najpogosteje <i>nisem neposredno vključen</i> v medsebojno sodelovanje; vključen sem posredno, tako da <i>podam strokovno mnenje</i> .	6	3,1
Drugo	3	1,6
Skupaj	192	100,0

Preglednica 3: Vloga šolskih svetovalnih delavcev v medsebojnem sodelovanju

Nekoliko več kot polovica (54,2 %) šolskih svetovalnih delavcev nastopi v vlogi koordinatorja med sodelujočimi. V tej vlogi prevzemajo pobudo pri upravljanju posameznih dejavnosti, vezanih na razvoj in delo učencev, učiteljev itd. Tretjina (33,9 %) svetovalnih delavcev najpogosteje sodeluje kot član tima, ki se oblikuje znotraj medsebojnega sodelovanja. V nekaterih primerih (7,3 %) svetovalni delavci nastopijo kot vodje medsebojnega sodelovanja. Le nekaj (3,1 %) jih poroča, da najpogosteje niso neposredno vključeni v medsebojno sodelovanje; vključeni so posredno, tako da podajo strokovno mnenje. Pod »drugo« navajajo, da so enkrat vključeni kot vodje, drugič kot koordinatorji, tretjič kot člani tima, kar je odvisno predvsem od situacije in razpoložljivega časa za medsebojno sodelovanje.

Podatki potrjujejo, da svetovalni delavci pri medsebojnem sodelovanju vpe-
ljujejo *koordinacijo* kot obliko svetovalnega dela v šoli. V vlogi koordinatorjev so

iniciatorji sprememb socialnega okolja, saj je, izhajajoč iz humanistične paradigme, za otrokov normalni razvoj treba spreminjati in prilagajati tudi socialno okolje, tako da mu bo to bolj naklonjeno. Vloga koordinatorjev torej zajema sodelovanje svetovalnih delavcev v timih, projektih, dejavnostih, ki zadevajo delo z učenci, učitelji in starši, ter sodelovanje v projektih med šolo in zunanjimi institucijami (Resman 1999; prim. Pečjak in Košir 2012).

Dobljeni rezultat pa lahko razumemo tudi kot odraz dodatnih obremenitev svetovalnih delavcev s koordinacijskimi nalogami, ki so posledica novih konceptualnih in sistemskih rešitev v zadnjih letih (npr. Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999), spremembe zakonodaje o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, uvajanje vzgojnih načrtov itd.). Te so svetovalne delavce, kot poročajo evalvacije o delovanju šolske svetovalne službe (Bezić 2008; Razvoj ... 2007) in praktiki (Gregorčič Mrvar 2013), dodatno strokovno obremenile tako s strokovnimi vzgojno-izobraževalnimi kot tudi s koordinacijskimi in administrativnimi nalogami.

Opis (pozitivne in negativne) izkušnje šolskih svetovalnih delavcev pri sodelovanju s posamezniki in institucijami v skupnosti

Pomemben vidik kakovostnega sodelovanja med šolskimi svetovalnimi delavci, posamezniki ter institucijami v skupnosti je zagotovo analiza dosedanjih izkušenj in prakse medsebojnega sodelovanja. S to analizo svetovalni delavci ovrednotijo (ne)uspešnost dosedanjega dela in medsebojnega sodelovanja. Tudi sami smo jih prosili, da zapišejo primer *pozitivne in negativne izkušnje z medsebojnim sodelovanjem*, s čimer so dodatno pojasnili zgoraj podane ocene o sodelovanju.

Opis pozitivne izkušnje je podalo 125 svetovalnih delavcev. Odgovore smo razvrstili v naslednje kategorije (deleži pri posameznih kategorijah so izračunani glede na skupno število podanih odgovorov o pozitivni izkušnji (n = 125)):

1. *Ponudba različnih dejavnosti, ki jih izvaja šola / svetovalni delavec v sodelovanju s posamezniki in institucijami v skupnosti (79,2 %):* svetovalni delavci naštevajo številne, zelo različne dejavnosti, programe oziroma projekte, ki jih šola oziroma šolski svetovalni delavec izvaja v sodelovanju s posamezniki in institucijami v skupnosti.

Pri tem opazimo, da gre za *dejavnosti pomoči*, znotraj katerih svetovalni delavec z medinstitucionalnim povezovanjem in v sodelovanju z zunanjimi institucijami in strokovnjaki nudi pomoč posameznim otrokom (učencem) ali skupini ter staršem oziroma družinam z različnimi težavami. Obenem gre za *dejavnosti v šoli*, ki so *namenjene vsem* učencem, strokovnim delavcem, staršem in/ali posameznikom oziroma institucijam v skupnosti: gre npr. za poklicno orientacijo, preventivne dejavnosti, športne, kulturne, naravoslovno-tehnične in zdravstvene dejavnosti, dejavnosti medgeneracijskega povezovanja, izobraževalne dejavnosti itd. Znotraj *dejavnosti v šoli*, *namenjene vsem učencem*, svetovalni delavci najpogosteje poročajo o poklicni orientaciji in preventivnih dejavnostih (npr. tematike nasilja, trgovanja z ljudmi, varnosti na spletu, zlorabe

in uporabe drog, kajenja, spolnosti itd.). Svetovalni delavci pogosto naštevajo konkretne projekte, ki jih izvajajo v sodelovanju z zunanjimi institucijami (npr. Eko dan, Eko šola, Božični sejem, Zdrava šola, Tržnica poklicev, Šport in špas itd.). Naštete dejavnosti se izvajajo v različnih oblikah, npr. v obliki delavnic, predavanj, individualnega dela ali dela v oddelku.

2. *Pozitivna izkušnja s posameznimi institucijami in posamezniki v skupnosti (68 %)*: svetovalni delavci izpostavijo različne institucije oziroma posameznike v skupnosti, s katerimi imajo pozitivne izkušnje pri sodelovanju. To so društva in prostovoljske organizacije, ki izvajajo preventivne dejavnosti, športne in kulturne dejavnosti ipd.; druge osnovne in srednje šole; centri za socialno delo in krizni centri; zdravstveni domovi, svetovalni centri in posvetovalnice; policija in številni drugi posamezniki ter institucije iz skupnosti. Pri tem poudarjajo pomen šolske svetovalne službe pri medsebojnem sodelovanju – ocenjujejo namreč, da znotraj šole svetovalna služba največ sodeluje z zunanjimi službami.

3. *Sodelovanje oziroma dejavnost, namenjena posamezni skupini učencev, staršev oziroma družin, strokovnim delavcem ali posameznikom v skupnosti (62,4 %)*: svetovalni delavci izpostavijo *posamezne učence ali skupine učencev*, ki so bili vključeni v določene dejavnosti, programe oziroma projekte. Pogosto se dejavnosti nanašajo na vse učence, posebej pa omenjajo učence z različnimi težavami (npr. čustvenimi, učnimi, vedenjskimi itd.), nadalje socialno ogrožene učence in učence z nižjim socialno-ekonomskim statusom; sledijo učenci s posebnimi potrebami, nadarjeni učenci, učenci, ki so žrtve družinskega nasilja, dolgotrajno bolni učenci, učenci priseljenci ter Romi.

V to kategorijo smo uvrstili tudi odgovore svetovalnih delavcev, ki izpostavljajo pozitivne izkušnje z institucijami oziroma posamezniki v skupnosti, ko ti izvajajo izobraževanje za *strokovne delavce* (učitelje in šolske svetovalne delavce) na različne teme znotraj (rednih mesečnih) strokovnih srečanj. Svetovalni delavci omenjajo tudi pozitivne izkušnje, ki se nanašajo na nudenje pomoči *staršem oziroma družinam*. Vključili smo tudi primere, ko šola s svojimi dejavnostmi in akcijami prispeva k življenju in delu *posameznikov oziroma institucij v skupnosti*.

4. *Pozitivni vidiki, koristi, učinki in izidi kakovostnega sodelovanja ter skupnega dela (37,6 %)*: v to kategorijo smo vključili odgovore, kjer svetovalni delavci opisujejo pozitivne vidike, učinke in izide kakovostnega medsebojnega sodelovanja, in sicer na obeh straneh – za šolo oziroma učence na eni strani in zunanje institucije oziroma posameznike na drugi strani. Svetovalni delavci koristijo za *vse udeležence* v medsebojnem sodelovanju vidijo v: izmenjavi in konstruktivnem soočanju različnih mnenj; pridobivanju izkušenj ter novih informacij, znanj o določeni problematiki od različnih strokovnjakov; večji strokovnosti oziroma kakovostnem strokovnem delu; hitrejšem, učinkovitejšem in bolj poglobljenem skupnem reševanju težav, soustvarjanju; druženju; širjenju socialne mreže itd.

Kot koristi za *učence in starše* pa naštevajo: skrb za dobrobit otroka; podporo učencu; aktivno preživljanje prostega časa; podporo staršem itd.

5. *Timsko delo – skupno načrtovanje, izvajanje in evalvacija projektov ter dejavnosti – in medinstitucionalno povezovanje (28 %)*: svetovalni delavci izpostavljajo pomen in učinkovitost timskega dela pri določeni enkratni dejavnosti ali vsakoletnem projektu oziroma programu. Izpostavljajo, da brez pomoči zunanjih institucij oziroma posameznikov, timskega dela in medinstitucionalnega povezovanja ne bi zmogli izvesti določenih dejavnosti oziroma projektov ter reševati težav učencev in družin. Pri določenih dejavnostih oziroma projektih lahko kakovostno sodelujejo šola, starši in več zunanjih institucij hkrati. Vsak sodelujoči prevzame svojo vlogo glede na področje dela. Gre za izmenjavo mnenj, posvetovanje, odprto komunikacijo in skupno sprejemanje ciljev, iskanje poti, korakov dela ter odločitev. Ob tem svetovalni delavci izpostavljajo tudi pomen kakovostnega timskega dela in medinstitucionalnega povezovanja različnih zunanjih institucij. Menijo, da se določene težave učencev oziroma družin rešijo izključno s pomočjo in kakovostnim sodelovanjem z zunanjimi institucijami oziroma strokovnjaki.
6. *Pogoji kakovostnega sodelovanja z institucijami oziroma posamezniki iz skupnosti (12 %)*: svetovalni delavci poudarjajo, da je za kakovostno sodelovanje med šolo in institucijami oziroma posamezniki v skupnosti potrebna pozitivna naravnost, pa tudi določene komunikacijske, organizacijske ter sodelovalne veščine in znanja.
7. *Drugo (3,2 %)*: v to kategorijo smo uvrstili odgovore svetovalnih delavcev, ki so bili zelo različni in jih ni bilo mogoče uvrstiti v predhodne kategorije. Npr. pozitivnih izkušenj je preveč, da bi lahko našteali vse; izpostavljene so bile ovire za medsebojno sodelovanje (npr. preobsežno administrativno delo ob sodelovanju, poslovanje z vlogami, odločbami, ki so pogosto nesmiselne in udeležene odtujujejo, premalo osebja v zunanjih institucijah, finančne ovire, preobremenjenost itd.); mnenje, da bi bilo potrebnega še več medsebojnega sodelovanja.

Svetovalni delavci so kot pozitivne izkušnje izpostavljali tako sodelovanje z institucijami oziroma posamezniki v skupnosti, ki se nanašajo na svetovalno in posvetovalno delo, ko gre za pomoč učencem oziroma družinam, kot tudi sodelovanje pri delu šole oziroma vzgojno-izobraževalnem delu kot celoti, ko gre za dejavnosti na ravni šole, npr. poklicna orientacija, kulturne, športne dejavnosti itd.

Na podlagi dobljenih rezultatov oziroma opisov pozitivnih izkušenj lahko potrdimo, da ima šolska svetovalna služba pomembno vlogo pri oblikovanju mreže sodelovanja z različnimi posamezniki in institucijami v skupnosti, npr. drugimi šolami, vrtci, vladnimi in nevladnimi organizacijami/društvi, kulturnimi in športnimi institucijami itd., ta mreža pa je namenjena tako učencem in njihovim

družinam, strokovnim delavcem v šoli kot tudi posameznikom in institucijam v skupnosti.

Prav tako rezultati potrjujejo osredotočenost svetovalnih delavcev na otroke – učence in na njihove koristi z vidika učenja in razvoja. To se kaže v odgovorih, kjer izpostavljajo skupine učencev, ki so bili vključeni v določene dejavnosti, programe oziroma projekte, ter v njihovih ocenah izidov, do katerih pridejo s kakovostnim sodelovanjem med šolo in skupnostjo. Iz zgornjih opisov pozitivnih vidikov, koristi oziroma učinkov kakovostnega sodelovanja ter skupnega dela je razvidno, da se svetovalni delavci ob tem zavedajo, da so koristi pravzaprav vsestranske, torej se kažejo pri vseh udeleženi v medsebojnem sodelovanju.

Poudariti je treba tudi pomen timskega dela, torej skupnega načrtovanja, izvajanja in evalvacije dejavnosti, ki ga izpostavljajo svetovalni delavci. Ta podatek opozarja, da je treba tako na šolah kot v zunanjih institucijah vzpostaviti ustrezne razmere za medsebojno sodelovanje, timsko delo in iskanje rešitev vseh vpletenih – učiteljev, staršev, zunanjih institucij in posameznikov. To bo omogočilo kakovostno vzgojno-izobraževalno delo v celoti in z vsemi učenci.

Nadalje smo analizirali tudi odgovore anketiranih svetovalnih delavcev, ki so podali opis *negativne izkušnje* (n = 105). Opise smo razvrstili v naslednje kategorije (tudi v tem primeru so deleži pri posameznih kategorijah izračunani glede na skupno število podanih odgovorov o pozitivni izkušnji (n = 105):

1. *Ni negativne izkušnje* (24,8 %): svetovalni delavci poročajo, da nimajo ali se trenutno ne spomnijo negativnih izkušenj pri sodelovanju s posamezniki in institucijami v skupnosti. Nekateri obrazložijo, zakaj nimajo negativnih izkušenj z medsebojnim sodelovanjem – so jasni pri komunikaciji in izražanju pričakovanj, vsi partnerji so vedno delovali vestno, korektno in strokovno itd., nekateri pa izpostavljajo pozitivne vidike medsebojnega sodelovanja.
2. *Neodzivnost zunanjih institucij oziroma posameznikov, rigidnost pri reševanju težav učencev oziroma družin* (25,7 %): svetovalni delavci izpostavljajo, da se zunanje institucije oziroma posamezniki ne odzivajo ali pa se počasi ali brez interesa, želje in neangažirano odzivajo na njihovo posredovanje ter prijave določenih problematik z učenci oziroma v družinah ali nasploh na medsebojno sodelovanje. Tudi reševanje težav učencev oziroma družin je včasih počasno, rigidno, dolgotrajno, včasih pa se težav niti ne rešuje oziroma se jih ne reši. Reševanje težav ne poteka v multi- ali interdisciplinarnih timih; včasih gre le za deklarirano sodelovanje, brez aktivne soudeležbe. Težava je lahko tudi omejen obseg pristojnosti določenih institucij, pri čemer se zato pojavi težava prenašanja odgovornosti in krivde za reševanje določene težave učencev oziroma družin z ene na drugo institucijo. Težava je tudi pogosta menjava strokovnih delavcev v določenih institucijah.
3. *Pomanjkanje časa in sredstev (virov) za medsebojno sodelovanje* (21,9 %): svetovalni delavci ocenjujejo, da tako njim kot strokovnjakom v zunanjih institucijah pogosto primanjkuje časa za sodelovanje, da so preobremenjeni z drugimi

obveznostmi, da so v časovni stiski in težko uskladijo urnike (termine). Med strokovnimi delavci v šoli se zaradi dodatnih obremenitev pojavlja izgorelost, pričakovanja pa so zelo velika, kar vodi v hitenje, izčrpavanje ipd. Gre tudi za pomanjkanje finančnih in materialnih sredstev za izvedbo posameznih ali skupnih projektov. Nekateri svetovalni delavci tudi poročajo, da v okolju ni ustreznih posameznikov oziroma institucij, na katere bi se šola obrnila po podporo, pomoč oziroma nimajo možnosti za širšo strokovno obravnavo (npr. v lokalnem okolju ni svetovalnega centra). Negativne izkušnje so tudi s preobsežnim administrativnim delom, ki je potrebno ob medsebojnem sodelovanju.

4. *Slab pretok informacij in neustrezna komunikacija (17,1 %):* svetovalni delavci poročajo, da redko dobijo ali sploh ne dobijo povratne informacije zunanjih institucij oziroma posameznikov v primeru poteka obravnave določenega učenca oziroma družine. Hkrati ocenjujejo, da pri stikih z zunanjimi institucijami oziroma posamezniki ne gre za dvosmerno, ampak za enosmerno komunikacijo – svetovalni delavci morajo napisati vrsto poročil ipd., od zunanjih institucij oziroma posameznikov pa ne dobijo napotkov in informacij o učencu oziroma družini. Nenazadnje svetovalni delavci poročajo o različnih pogledih na situacije in reševanje težav.
5. *Neprofesionalnost pri delu in neustrezen odnos zunanjih institucij oziroma posameznikov v skupnosti (15,2 %):* svetovalni delavci poročajo, da je reševanje težav učencev oziroma družin včasih neprofesionalno – ko gre za »uhajanje« in posredovanje zaupnih informacij drugim ipd. Nekateri svetovalni delavci so zaradi neprofesionalnega dela druge institucije ogrozili tudi lastno varnost (nimajo namreč zaščite v primeru ogroženosti). Svetovalni delavci obenem izpostavljajo superioren, vzvišen, nekorekten odnos in negativno naravnost nekaterih posameznikov oziroma institucij v skupnosti do šole oziroma njenih strokovnih delavcev. Nekateri poročajo, da nimajo podpore posameznikov oziroma institucij v skupnosti za šolske dejavnosti. Izpostavljajo tudi neustrezno sodelovanje med drugimi zunanjimi institucijami. Obenem menijo, da je težava tudi slabo medsebojno poznavanje (osebno ali nepoznavanje obsega in načinov dela obeh partnerjev) ter neupoštevanje potreb enih in drugih.
6. *Negativne izkušnje pri izpeljavi dogovorjenih dejavnosti (5,7 %):* posamezniki oziroma institucije iz skupnosti na šoli ne izvedejo dogovorjene dejavnosti, ne opravičijo svoje odsotnosti, strokovnim delavcem oziroma šoli postavljajo določene omejitve ali zahteve, so v svoji izvedbi neaktualni ali pa niso ustrezno pripravljeni.
7. *Težave pri sodelovanju s starši (4,8 %):* sem smo uvrstili odgovore svetovalnih delavcev, ki izpostavljajo negativne izkušnje pri sodelovanju s starši, starimi starši oziroma družinami pri obravnavanju težav učencev. Uvrstili smo tudi

odgovore svetovalnih delavcev, ko starši oziroma družine ne želijo več stopiti v stik s šolskim svetovalnim delavcem, ko ta posreduje določeno problematiko zunanji instituciji.

8. *Drugo* (3,8 %): sem smo uvrstili raznovrstne odgovore, ki jih ni bilo mogoče uvrstiti v zgornje kategorije, npr. svetovalni delavec izpostavi le konkretno situacijo, s katero ima negativno izkušnjo. Nadalje omenjajo, da je v okolju veliko ponudbe in je potreben pregled ustreznosti ponudbe programov, projektov. Omenjajo tudi vpletanje politike; preveliko odvisnost uporabnikov od pomoči oziroma nesamostojnost uporabnikov.

Kot vidimo, nekateri svetovalni delavci poročajo, da pri sodelovanju z zunanjimi institucijami in posamezniki nimajo negativnih izkušenj ali se jih ne spomnijo. To je vsekakor dobro izhodišče za nadaljnje kakovostno medsebojno sodelovanje.

Sicer pa svetovalni delavci pri opisu negativnih izkušenj ponovno izpostavljajo določene dejavnike, ki ovirajo kakovostno sodelovanje med šolo oziroma šolsko svetovalno službo in skupnostjo. Izpostavljajo pomanjkanje časa, materialnih in finančnih sredstev ter preveliko količino administrativnega dela, kar potrjuje ugotovitve dosedanjih evalvacij o delovanju šolske svetovalne službe (Bezić 2008; Razvoj ... 2007). Zmanjševanje obsega določenih (administrativnih) nalog in ustrezne razmere ter viri (tudi na sistemski ravni) za sodelovanje bi zagotovo omogočali še bolj kakovostno medsebojno sodelovanje. Ob tem pa se zdi še pomembnejše vprašanje, ali je medsebojno sodelovanje lahko kakovostno in uspešno, če strokovni delavci v šoli in strokovnjaki iz zunanjih institucij niso motivirani, ne vzpostavijo kakovostnega odnosa in nimajo kompetenc, ki so potrebne za medsebojno sodelovanje. Pri tem namreč naletimo na ovire oziroma pomanjkljivosti povezovanja in sodelovanja, na katere opozarjajo svetovalni delavci, in sicer: neodzivnost, slab pretok informacij in neustrezna komunikacija ter neprofesionalnost pri delu oziroma sodelovanju. Treba je poudariti, da je v želji po uresničevanju kakovostnega sodelovanja treba zagotoviti nekaj temeljnih pogojev, na katere opozarjajo svetovalni delavci v opisih pozitivnih izkušenj: udeleženi v medsebojnem sodelovanju naj bi razvijali medosebne, komunikacijske, sodelovalne in organizacijske spretnosti.

Pomemben vidik povezovanja z institucijami in posamezniki v skupnosti je tudi, da se šolski svetovalni delavec predstavi in spozna z njimi, kakor hitro nastopi to vlogo. Predstavi naj jim svoj program, oblike in načine dela, da bi vedeli, kaj lahko od njega pričakujejo in kaj svetovalna služba pričakuje od njih. Če je svetovalni delavec z institucijami in posamezniki iz skupnosti navezal stike, predvsem pa osebni odnos, ki temelji na zaupanju in medsebojnem spoštovanju, potem je večja verjetnost, da bosta medsebojna podpora in pomoč uspešni ter učinkoviti.

Ne nazadnje je pomembno, da svetovalni delavec odkrito vrednoti svoje delo oziroma načine sodelovanja z drugimi. To pa vključuje refleksijo lastnih prepričanj in vrednot, ob tem pa zavedanje lastnih stališč in pričakovanj do medsebojnega sodelovanja in posameznikov, ki so vanj vključeni neposredno in posredno. To od svetovalnih delavcev zahtevata profesionalna in etična odgovornost.

Sklep

V prizadevanjih za učenčev kakovostni celostni razvoj je nujno sodelovanje šole oziroma šolskega svetovalnega delavca s skupnostjo. Potrebno je usklajeno, sistematično, načrtovano in redno sodelovanje z ožjim in širšim okoljem učenca, različnimi posamezniki, skupinami in organizacijami. Šolska svetovalna služba ima pomembno vlogo pri tem, saj lahko spodbuja, promovira, razvija in koordinira dejavnosti sodelovanja, ki združujejo šolo, skupnost in družine.

Ko šolska svetovalna služba razmišlja o sodelovanju med šolo in skupnostjo, ji pomaga razmišljanje o treh med seboj nedeljeno povezanih kontekstih, ki vplivajo na razvoj posameznega otroka – to so dom, šola in širša družbena skupnost (Epstein 1995). S skupnimi močmi je mogoče otrokom (učencem) nuditi podporo pri njihovem zdravem, celostnem razvoju. Z vidika omenjenih treh kontekstov je pomembno, da sodelovanje med šolo in skupnostjo oziroma program sodelovanja odseva individualnost, da je unikaten in poseben za vsako šolo posebej, z upoštevanjem značilnosti skupnosti, v kateri šola deluje. V ospredje poleg strukturnega vidika medsebojnega sodelovanja stopi *odnosni vidik* – kako vzpostavljamo sodelovanje in odnose med seboj ter kako kakovostni so ti (Sheridan idr. 2002).

Za šolske svetovalne delavce, posameznike in institucije v skupnosti je pomembno, da vzpostavljajo medsebojno zaupanje in spodbujajo kulturo medsebojnega dialoga, poslušanja, dogovarjanja o ciljih in nalogah sodelovanja ter spoštovanja kompetentnosti vseh udeleženi. Ob tem je zaželeno, da svetovalni delavci stalno reflektirajo možne načine vzpostavljanja in vzdrževanja stika, odnosa in sodelovanja s posamezniki ter institucijami v skupnosti ter na podlagi tega izboljšujejo, dopolnjujejo ali spreminjajo medsebojno sodelovanje.

Literatura in viri

- Bezić, T. (2008). *Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb. Sodobna pedagogika*, 59, št. 2, str. 60–80.
- Bryan, J. in Henry, L. (2008). Strengths-based partnerships: A school-family-community partnership approach to empowering students. *Professional School Counseling*, 12, št. 2, str. 149–156.
- Bryan, J. in Holcomb-McCoy, C. (2007). An examination of school counselor involvement in school-family-community partnerships. *Professional School Counseling*, 10, št. 5, str. 441–454.
- Chen-Hayes, S. F., Ockerman, M. S. in Mason, E. C. M. (2014). *101 solutions for school counselors and leaders in challenging times*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (1999). Svetovalno delo s starši, svetovalno delo z družinami. V: M. Resman, J. Bečaj, T. Bezić, G. Čačinovič Vogrinčič in J. Musek. *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 175–191.
- Davis, T. (2005). *Exploring school counseling. Professional practices and perspectives*. Boston, New York: Lahaska Press, Houghton Mifflin Company.

- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76, št. 9, str. 701–712.
- Epstein, J. L. in Van Voorhis, F. L. (2010). School counselor's roles in developing partnerships with families and communities for students success. *Professional School Counseling*, 14, št. 1, str. 1–14.
- Gregorčič Mrvar, P. (2013). Pomen svetovalne službe za kakovostno vzgojo in izobraževanje: sklepi okrogle mize. *Sodobna pedagogika*, 64, št. 1, str. 112–114.
- Griffin, D. in Steen, S. (2010). School-family-community partnerships: Applying Epstein's theory of the six types of involvement to school counselor practice. *Professional School Counseling*, 13, št. 4, str. 218–226.
- Hočevar, A., Kovač Šebart, M. in Štefanc, D. (2013). Curriculum planning and the concept of participation in the Reggio Emilia pedagogical approach. *European early childhood education research journal*, 21, št. 4, str. 476–488.
- Hočevar, A., Kovač Šebart, M. in Mažgon, J. (2014). The availability and use of drugs in Slovenian primary schools and in vicinities close to schools. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 50, št. 1, str. 26–35.
- Kalin, J., Resman, M., Šteh, B., Mrvar, P., Govekar - Okoliš, M. in Mažgon, J. (2009). *Izzivi in Smernice kakovostnega sodelovanja med šolo in starši*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli* (1999). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Kovač Šebart, M. (2015). How to evaluate and judge when the moral-educational dimension of instruction is concerned? *Review of European studies*, 7, št. 11, str. 138–146.
- Pečjak, S. in Košir, K. (2012). Šolsko psihološko svetovanje. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Programske smernice* (2008). Svetovalno delo v osnovnih šolah. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Razvoj in spremljanje delovanja mreže svetovalnih služb* (Poročilo o projektu RA). (2007). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Resman, M. (1999). Pojem in karakteristike šolskega svetovanja. V: M. Resman, J. Bečaj, T. Bezić, G. Čačinovič Vogrinčič in J. Musek. *Svetovalno delo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, str. 67–84.
- Sagadin, J. (1993). *Poglavja iz metodologije pedagoškega raziskovanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
- Sheridan, S. M., Napolitano, S. A. in Swearer, S. M. (2002). Best practices in school-community partnerships. V: A. Thomas in J. Grimes (ur.). *Best practices in school psychology IV*. Bethesda, MD: NASP, str. 322–336.
- Šteh, B., Kalin, J. in Gregorčič Mrvar, P. (2015). Sodelovanje med osnovnimi šolami in skupnostjo s primeri dobrih praks. *Sodobna pedagogika*, 66, št. 4, str. 26–44.
- Thompson, R. A. (2012). *Professional school counseling. Best practice for working in the schools*. New York, London: Routledge.
- Vogrinc, J. in Krek, J. (2012). *Delovanje svetovalne službe*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Dostopno na: http://pefprints.pef.unilj.si/1188/1/Vogrinc_Krek_Delovanje_svetovalne.pdf (pridobljeno 26. 11. 2015).
- Walsh, M. E. in DePaul, J. (2011). The essential role of school-community partnerships in school counseling. V: H. L. K. Coleman in C. Yeh (ur.). *Handbook of school counseling*.

New York, London: Taylor & Francis e-Library, str. 765–783. Dostopno na: <https://drive.google.com/file/d/0B9Y2-nkSJE5MYTUzT20weVNHwVE/edit?pli=1> (pridobljeno 26. 11. 2015).

Petra GREGORČIČ MRVAR, Ph.D. (University of Ljubljana, Slovenia)

Jasna MAŽGON, Ph.D. (University of Ljubljana, Slovenia)

COLLABORATION OF A SCHOOL COUNSELLING SERVICE WITH INDIVIDUALS AND INSTITUTIONS IN A COMMUNITY

Abstract: School counselling, as conceptualised in our educational system, was never meant solely as counselling, i.e. helping students in their personal development and learning. It also provides indirect help in terms of collaboration on the creation of an adequate school environment as well as educational work and processes. When looking after a child's holistic development, it is necessary to take care of appropriate conditions and provide a suitable school environment. In order to do that, school counsellors have to work closely with classes, the school's staff, management, parents and the external environment. In the first part of the article, we present some basis for the collaboration of the school counselling service with individuals and institutions in the community. In the second part, we present results of the empirical study on this collaboration, which we carried out among school counsellors in the autumn of 2014. Our research findings confirm that the school counsellors have an important role in collaboration with various individuals and institutions in the community. Some school counsellors stated that, without the help of external institutions or individuals, they would not be able to carry out specific activities or projects in the school and successfully solve students' and families' problems. Furthermore, the counsellors pointed out various obstacles to mutual collaboration, which require more attention in future efforts for good-quality mutual collaboration. This fact requires all partners to master interpersonal, communication, organisational and collaborative skills together with reflection on their work and ways to cooperate.

Key words: school counselling service, community, parents, coordination, consultation, partnership

E-mail for correspondence: jasna.mazgon@ff.uni-lj.si